

ภาคผนวก

หลักการเลี้ยงสุนัข

การเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงสุนัข ประกอบด้วย

1. การเตรียมความพร้อมในด้านผู้เลี้ยง ได้แก่ ความรู้ด้านสายพันธุ์ และ ความรู้ด้านวิธีการเลี้ยง

2. ความพร้อมในด้านสถานที่ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ที่ออกกำลังกาย และ เครื่องใช้การเลี้ยงสุนัขมาเลี้ยง มีหลักพิจารณาดังนี้

1. สภาพตัวสุนัข

- ตาสะอาด, แวตาสดใส
- หู สะอาด, ไม่มีกลิ่นเหม็น, ไม่พบขี้หูเกรอะกรัง
- จมูก มีความชุ่มชื้น, ไม่มีน้ำมูกเกรอะกรัง
- ปาก เหงือกมีสีชมพู, ไม่มีหินปูนเกาะ
- ท้อง ไม่มีตุ่มหนองผื่นแดง
- ทวารหนัก สะอาด
- ขน ไม่แห้งหยาบ

2. ลักษณะท่าทาง - ร่าแรง ไม่เชื่องซึม

- วิ่งเล่นปกติ

การดูแลสุนัข แบ่งได้เป็น 2 อย่างคือ

1. การดูแลที่ตัวสุนัข ได้แก่

- การให้อาหาร
- การอาบน้ำ
- การแปรงขน
- การทำความสะอาดหู
- การทำความสะอาดตา
- การตัดเล็บ
- การตรวจสุขภาพ

2. การดูแลที่สภาพแวดล้อม ได้แก่ - ที่อยู่อาศัย - เครื่องใช้

การป้องกันโรค ประเภทของโรค ได้แก่

1. โรคที่เกิดจากเชื้อโรค ได้แก่ เชื้อไวรัส, เชื้อแบคทีเรีย และ เชื้อรา
2. โรคที่เกิดจากการขาดสารอาหาร
3. โรคที่เกิดจากสิ่งมีพิษ
4. โรคทางพันธุกรรม
5. โรคที่มาจากพวกปรสิต

สาเหตุ ที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่

1. เชื้อโรค
2. สภาพตัวสุนัข
3. สภาพแวดล้อม

การแพร่กระจายของโรค

1. คนหรือสัตว์ที่ป่วย
2. เครื่องมือเครื่องใช้
3. สิ่งแวดล้อม

สุนัขได้รับเชื้อโรคอย่างไร

1. ทางปาก
2. ทางจมูก
3. ทางตา
4. ทางผิวหนัง
5. ทางอวัยวะสืบพันธุ์

แนวทางป้องกัน

1. หลีกเลี่ยงการสัมผัสสัตว์ป่วย
2. ปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย
3. จัดเตรียมอาหารที่มีคุณค่าและน้ำสะอาดไว้
4. ฉีดวัคซีน

การให้อาหารสุนัข

ประเภทของอาหารสุนัข

อาหารสุนัขมีหลายประเภท ซึ่งจะแตกต่างกันไปในด้านของรสชาติ คุณภาพ ราคา และ คุณค่าทางอาหาร แต่พอจะแบ่งออกได้คร่าว ๆ ดังนี้

1. อาหารปรุงเอง หรือ อาหารที่เหลือจากคนรับประทาน

ได้มาจากการนำเอาเนื้อสัตว์ เครื่องในสัตว์ เมล็ดพืชต่าง ๆ และผักนำมาผสมรวมกัน และ ปรุงให้ สัตว์กินวัตถุดิบไม่แน่นอน ยุ่งยากในการเตรียม รสชาติไม่แน่นอน สารอาหารไม่ครบถ้วน คือ ได้มากเกินไปหรือน้อยเกินไป มักจะขาดแร่ธาตุที่จำเป็นสำหรับสุนัข วางให้กินได้ไม่นานเพราะจะบูดเร็ว

2. อาหารสดแช่แข็งบรรจุถุง

ได้จากเศษเนื้อ เศษเครื่องใน และเนื้อติดกระดูกที่คนบริโภคไม่ได้ คุณค่าทางสารอาหารไม่แน่นอน และน้อยกว่าอาหารสำเร็จรูป เนื่องจากมีน้ำเป็นองค์ประกอบสูง (65–75) ต้องเสียเวลาในการปรุง ต้องเก็บแช่แข็งตลอดเวลาจนกว่าจะนำมาใช้ และไม่สามารถเก็บสำรองไว้ได้มาก จึงต้องหาซื้อบ่อย เสี่ยงต่อการเกิดโรคพยาธิ ถ้าหากต้มไม่สุก วางให้กินได้ไม่นานเพราะจะบูดเร็ว

3. อาหารสำเร็จรูป

3.1 อาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ดแห้ง

ได้จากวัตถุดิบ ที่กำหนดให้เป็นอาหารสำหรับสุนัขหลายชนิดรวมกัน ในสัดส่วนที่สมดุล มีลักษณะเป็นเม็ดกรอบ มีรูปร่างหลากหลายแบบ และยังช่วยในการขัดฟัน ทำให้เหงือกแข็งแรง มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วน เนื่องจากผ่านการคำนวณสารอาหารตามความต้องการของสุนัข ตามระยะต่าง ๆ ของการเติบโตได้ครบถ้วนและสมดุล

มีส่วนประกอบของเยื่อใย ในระดับที่พอเหมาะซึ่งช่วยในการย่อยและขับถ่าย สามารถซื้อเก็บ สำรองไว้ได้ในจำนวนมาก โดยไม่บูดเสีย อีกทั้ง สะดวกในการใช้

เมื่อมองในด้านคุณค่าทางอาหารแล้ว ราคาจะถูกกว่าอาหารกระป๋อง หรือ

อาหารปรุง เนื่องจากเป็นน้ำหนักรวมที่ไม่มีน้ำเป็นองค์ประกอบหลัก ผ่านขบวนการความร้อนมาแล้ว จึงปราศจากเชื้อโรคและพยาธิ

3.2 อาหารกระป๋อง

เป็นอาหารที่สุนัขชอบกินมากกว่าอาหารแห้ง เนื่องจากนุ่มกว่า เปิดกระป๋อง ใช้ได้ทันที และสามารถใช้เลี้ยงร่วมกับอาหารสำเร็จรูปชนิดอื่นได้ มีอัตราส่วนของน้ำอยู่ประมาณ 70%

4. ขนมน

4.1 อาหารกึ่งเปียกกึ่งแห้ง

มีคุณค่าทางอาหารน้อยกว่าอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ด มีลักษณะนุ่มอ่อนตัวกว่าอาหารแห้ง แต่มีน้ำน้อยกว่าอาหารกระป๋อง มีความชื้นประมาณ 40% สุนัขชอบกินมาก มักใช้สำหรับการฝึกสุนัข

4.1 ขนมนึ่งกรอบ มีคุณค่าทางอาหารแตกต่างกันขึ้นกับชนิดและวัตถุดิบประกอบ มีความชื้นประมาณ 10% มีหลายรูปแบบให้เลือก มักใช้สำหรับการฝึกสุนัข หรือเป็นอาหารเสริมปัจจัยที่มีผลต่อการกินอาหารของสุนัข

สุนัขจะกินอาหารได้มากน้อยนั้นยังมีปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 ปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยของตัวสุนัข

1.1 พันธุ์ เช่น พันธุ์เล็กจะกินอาหารได้น้อยกว่าพันธุ์ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพราะมีความจำกัดในด้านขนาดของความจุกระเพาะอาหาร

1.2 ช่วงอายุ เช่น สุนัขช่วงอู้มท้อง และเลี้ยงลูกจะกินอาหารมากกว่าช่วงปกติ เนื่องจากต้องการสารอาหารและพลังงานในการเติบโตของลูกในท้อง และในการผลิตน้ำนมเลี้ยงลูก

1.3 เพศ เช่น เพศผู้มักจะกินอาหารมากกว่าเพศเมียเนื่องจากเพศผู้มักจะมีขนาดของโครงสร้างใหญ่กว่าเพศเมีย

1.4 สุขภาพ สุนัขที่มีร่างกายสมบูรณ์ จะกินอาหารมากกว่าสุนัขที่ป่วย หรือเป็นโรค เนื่องจากความอยากอาหารลดลง และอาจพบว่า สุนัขจะเอาแต่นอนไม่ยอมสูงสิงกับตัวอื่น

1.5นิสัยในการกินอาหาร บางตัวจะกินไม่เลือก แต่บางตัวจะเลือกมาก

1.6 กิจกรรมในแต่ละวัน สุนัขที่เลี้ยงปล่อยอย่างอิสระได้วิ่งเล่น หรือสุนัขที่ไว้ใช้งานจะกินอาหารมากกว่าสุนัขที่เลี้ยงแบบขังไว้ในกรง เนื่องจากสุนัขใช้งานใช้พลังงานมากกว่า

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 ชนิดของอาหาร

อาหารสด และอาหารกระป๋อง สุนัขส่วนใหญ่ชอบกิน เนื่องจากตัวเนื้ออาหารอ่อนนุ่ม เคี้ยวง่าย แต่คุณค่าทางอาหารมีน้อยกว่าอาหารชนิดเม็ดแห้ง

2.2 วิธีการให้อาหาร อาหารแห้งล้วน ๆ ผสมน้ำอุ่น ผสมอาหารกระป๋อง

2.3 สภาพของโรงเรือน

เลี้ยงแน่นเกินไป เปียกชื้น สกปรก การระบายอากาศไม่ดี หรือไม่เพียงพอ ทำให้สุนัขเกิดความเครียด และสุขภาพไม่สมบูรณ์

2.4 วิธีการเลี้ยง

จำนวนมือต่อวัน การให้อาหารแบบกลุ่ม หรือเดี่ยว สถานที่เลี้ยง การเลี้ยงแบบตามใจ

2.5 สภาพภูมิอากาศ ร้อนเกินไป ความชื้นสูง ฝนตกฟ้าร้อง

วิธีการให้อาหารสุนัข

เพื่อให้การให้อาหารได้ประโยชน์ และมีประสิทธิภาพที่สุด ควรจะแบ่งการให้อาหารตามระยะต่าง ๆ ของสุนัข ดังนี้

ระยะการเจริญเติบโต	จำนวน มือ / วัน	วิธีการให้
เตรียมหย่านม (3 – 4 สัปดาห์)	4	อาหารแช่น้ำอุ่นให้ดื่ม คนให้เหลก ผสมน้ำนม หรือน้ำซูป
หย่านม (4-8 สัปดาห์)	4	อาหารแช่น้ำอุ่นให้ดื่ม ผสมอาหารกระป๋องหรือไม่ก็ได้ ปรับอาหารเพิ่มขึ้นทุกสัปดาห์
สุนัขเล็ก (8 สัปดาห์ – 6 เดือน)	3	อาหารแช่น้ำอุ่นให้ดื่ม ผสมอาหารกระป๋อง หรือไม่ก็ได้ ปรับอาหารเพิ่มทุก ๆ สัปดาห์
สุนัขรุ่น (6 เดือน – 1 ปี)	2	อาหารแห้ง ผสมอาหารกระป๋องหรือไม่ก็ได้ ปรับอาหารทุก 2 สัปดาห์
สุนัขโต (มากกว่า 1 ปี)	1	อาหารแห้งผสมอาหารกระป๋องหรือไม่ก็ได้ ปรับอาหารตามความเหมาะสม โดยคุณภาพของสุนัขเป็นหลัก
ช่วงอุ้มท้อง หลังผสม – 45 วัน	1	อาหารแห้งหรือแช่น้ำอุ่นให้ดื่ม กรณีที่แม่

45 -60 วัน 60 วัน - ตลอด		สุนัขเบื่ออาหารให้ผสมอาหารกระป๋องปรับปริมาณอาหารเพิ่มหลังจาก 45 วันให้ได้ประมาณ 2 เท่าของปกติจนถึง 60 วัน หลัง 60 วัน ลดอาหารลงเล็กน้อยเหลือประมาณ 1.5 เท่า
ช่วงเลี้ยงลูก		อาหารแห้งหรือแช่น้ำอุ่นให้นมก็ได้ผสมอาหารกระป๋อง ถ้าแม่สุนัขเบื่ออาหาร ช่วง 1 - 7 วันคงอยู่ที่ 1.5 เท่า ช่วง 8 - 28 วัน ปรับอาหารทุก 2 - 3 วัน ให้ได้สูงสุดที่ 2.5 – 3.0 เท่า

หมายเหตุ การให้อาหารพิจารณาตามสภาพของตัวสุนัข เช่น อ้วน,ผอม และสภาพการใช้งาน
การป้องกันโรค

การป้องกันโรคนับว่าเป็นหัวใจของการเลี้ยงสัตว์แทบทุกชนิด เพราะหากเกิดโรคขึ้นมาย่อมหมายถึงการเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา หรืออาจจะสูญเสียสุนัขที่รักไป รวมถึงการหลงเหลือตกค้างของเชื้อโรครภายในโรงเรือนที่ต้องใช้เวลาในการ กำจัดออกไปก่อนที่จะนำสุนัขตัวใหม่เข้ามา

ประเภทของโรค

1. โรคที่เกิดจากเชื้อโรค มีอยู่มากมายหลายชนิด เช่น

1.1 เชื้อไวรัส ซึ่งมีอยู่หลายชนิด และแต่ละชนิดก็เป็นสาเหตุให้เกิดโรคอาทิเช่น โรคไขหัดสุนัข โรคตับอักเสบ โรคลำไส้อักเสบ โรคพิษสุนัขบ้า ฯลฯ

1.2 เชื้อแบคทีเรีย มีหลายชนิดเช่นกัน เช่น แลปโต สไปโรซิส ฯลฯ

1.3 เชื้อรา พบได้น้อย แต่ก็มีโอกาสทำให้เกิดโรคได้เช่นกัน เช่น คริปโตค็อกโคซิส แอสเปอจิโรซิส

2. โรคที่เกิดจากการขาดสารอาหาร เช่น โรคกระดูกอ่อน จากการขาดแคลเซียมและวิตามิน

ดี

3. โรคที่เกิดจากสิ่งมีพิษเช่น ยาฆ่าแมลง, ยาฆ่าเชื้อ ฯลฯ

4. โรคทางพันธุกรรม เช่น ข้อสะโพกห่าง (HIP DISPLASIA) นิ้วในทางเดินปัสสาวะ

5. โรคที่มาจากพวกปรสิต

5.1 ภายนอก เช่น เห็บ หมัด ไร ฯลฯ

5.2 ภายใน แบ่งออกเป็น

พยาธิในทางเดินอาหาร เช่น พยาธิไส้เดือน พยาธิเส้นด้าย ฯลฯ

พยาธิในกระแสเลือด เช่น พยาธิหนอนหัวใจ โปรโตซัว ริกเกตเซีย

สาเหตุที่ทำให้เกิดโรค แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สาเหตุชักนำ

1.1 สภาพแวดล้อม สถานที่อยู่ชื้นแฉะ การระบายอากาศไม่ดี ทำให้สุนัขมีสภาพร่างกายอ่อนแอ และภูมิคุ้มกันต่ำลง บริเวณที่อยู่อาศัย ชามอาหาร และน้ำที่ไม่ได้ทำความสะอาด จะเป็นที่อยู่อาศัยของเชื้อโรคต่าง ๆ ได้ บริเวณที่อยู่อาศัยมีน้ำท่วมขัง เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ซึ่งเป็นพาหนะนำโรคบางชนิดได้ และเป็นที่สะสมของเชื้อแบคทีเรีย การเลี้ยงสุนัขรวมกันหนาแน่นเกินไป ทำให้การทำความสะอาดและการดูแลสุขภาพไม่ทั่วถึง อีกทั้งก่อให้เกิดสภาวะเครียดทางร่างกายได้

1.2 สภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศ เช่น ร้อน หนาว ฝนตก ทำให้สุนัขเกิดความเครียดทางร่างกาย และภูมิคุ้มกันต่ำลง

1.3 สภาพตัวสุนัข สุนัขที่มีความอ่อนแอขาดภูมิคุ้มกัน อาจเกิดการชักนำของสภาวะแวดล้อม และขาดสารอาหารที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน สุนัขในสภาวะภูมิคุ้มกันต่ำ อายุที่แตกต่างกัน จะมีความต้านทานที่ต่างกัน เช่น สุนัขที่มีอายุน้อยเกินไป หรือมากเกินไป จะมีความต้านทานต่อสภาพแวดล้อม และเชื้อโรคน้อย ความบกพร่องทางพันธุกรรมในสุนัขบางพันธุ์ เช่น สุนัขพันธุ์อัลเซเชียนจะมีโอกาสเป็นนี้มากกว่าพันธุ์อื่น

3. สาเหตุแท้จริง

3.1 เชื้อที่เป็นตัวก่อโรคต่าง ๆ เช่น เชื้อไวรัส แบคทีเรีย เชื้อรา โปรโตซัว พยาธิภายนอก และพยาธิภายใน ถ้าเป็นเฉพาะตัวไม่ระบาดติดต่อ เรียกว่า โรคติดเชื้อธรรมดา แต่ถ้าสามารถแพร่กระจายไปยังตัวอื่นได้ เรียกว่าโรคติดต่อ มักเกิดในสภาพแวดล้อมที่ไม่สะอาด และสามารถเจริญเติบโต ขยายจำนวนได้ดีในสุนัขที่มีความอ่อนแอและภูมิคุ้มกันต่ำลง

3.2 สารเคมีจะทำอันตรายต่อเนื้อเยื่อต่าง ๆ ที่สุนัขสัมผัส เช่น พวกยาฆ่าเชื้อ ยาฆ่าแมลง รวมถึงยาที่ใช้ในการรักษาโรคที่ใช้ในการรักษาบางชนิดอาจจะทำให้เกิดการแพ้ในลักษณะต่าง ๆ ได้

3.3 การขาดสารอาหาร เช่น ความไม่สมดุลของสารอาหาร ซึ่งการได้รับสารอาหารมากเกินไป หรือน้อยเกินไป จะทำให้สุนัขเกิดอาการขาดสารอาหารได้เช่นกัน และทำให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลง สุนัขจึงมีโอกาสเกิดโรคได้ง่ายอีกด้วย

การแพร่กระจายของโรค

มีข้อควรพิจารณาหลายประการในการที่จะทำให้โรคแพร่กระจายออกไปสู่ตัวอื่นได้ พาหะของเชื้อโรคนั้นจะขอนามากว่าในที่นี้

1. คนหรือสัตว์ที่เป็นพาหะหรือตัวสุนัขเอง เป็นตัวนำเชื้อจากแหล่งหนึ่งไปอีกแหล่ง

หนึ่ง โดยปกติทั่ว ๆ ไป แล้ว เชื้อโรคในตัวป่วยจะขับออกทางอุจจาระ ปัสสาวะ น้ำลาย น้ำตา เสมหะ เชื้อที่ออกมานี้ก็ยักยอกกับสภาพแวดล้อมภายนอกได้นานไม่เท่ากัน เมื่อสิ่งมีชีวิตดังกล่าวข้างต้นไปสัมผัสกับเชื้อที่ขับออกมา ก็มีโอกาสนำเชื้อไปติดต่อกับตัวอื่นได้

2. เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในฟาร์ม อาจทำให้โรคเกิดการระบาดจากแหล่งหนึ่งไปอีกแหล่งหนึ่งได้ เพราะใช้เครื่องมือไม่สะอาดร่วมกัน โดยเฉพาะเครื่องมือผสมเทียม ทำให้เกิดการติดต่อของโรคทางระบบสืบพันธุ์ได้

3. ทางน้ำหรืออาหาร เชื้อโรคหลายชนิดที่ปนมากับน้ำและบางชนิดปนมากับอาหารที่ไม่สะอาดนั้น ทำให้สัตว์ป่วยได้ ส่วนมากการติดต่อในลักษณะนี้เป็นการติดต่อของพวกพยาธิมากกว่าอย่างอื่น

4. การสัมผัสโดยตรงกับสัตว์ป่วย โรคบางอย่างติดต่อโดยการสัมผัสจากภายนอก เช่น พวกเชื้อราต่าง ๆ พยาธิภายนอก เห็บ หมัด ขี้เรื้อน โรคเนื้องอกของระบบสืบพันธุ์ ซึ่งเกิดจากการดมหรือเลียขุสนัขที่เป็นโรค

5. ลมพัด โรคทางระบบหายใจ เชื้อโรคมักจะปลิวออกมากับการจาม หรือไอ ลมสามารถพัดเชื้อโรคจากละอองที่ไอนี้ไปติดต่อกับตัวอื่นได้อีก

6. พวกสัตว์ที่เป็นตัวสะสมโรค โดยที่ตัวเองไม่ป่วย เพราะมีความต้านทานสูง แต่ก็สามารถปล่อยเชื้อจากตัวเองไปสู่ตัวอื่นที่ไวต่อเชื่อนั้น ๆ ได้ เช่น แม่สุนัขมีความต้านทานสูงกว่าลูกสุนัข หากลูกสุนัขไม่ได้รับวัคซีนตามโปรแกรม ลูกสุนัขก็อาจได้รับเชื้อโรคจากแม่และเกิดได้

สุนัขได้รับเชื้อเข้าสู่ร่างกายได้อย่างไร

1. ทางปาก

อาจจะเป็นโดยการกินหรือเลียเอาสิ่งที่มีเชื้อโรคปะปนอยู่เข้าไปการกินอาหารดิบบางอย่างเช่น เนื้อสุกดิบ เครื่องในดิบมีโอกาสที่จะเป็นพยาธิบางชนิดได้ง่าย เช่น พยาธิตัวดี เนื่องจากในอวัยวะเหล่านี้จะมีพยาธิฝังอยู่ หรือมีตัวอ่อนพยาธิฝังอยู่เมื่อกินเข้าไปก็จะเจริญเติบโตในร่างกายสุนัข ทางน้ำลายก็สามารถติดต่อได้โดยเฉพาะ โรคพิษสุนัขบ้า

2. ทางจมูก พวกโรคทางระบบหายใจ มักจะติดต่อกัน

3. ทางตา เชื้อโรคหลายชนิด เช่น พวกเชื้อไวรัส สามารถเข้าทางเยื่อหุ้มของนัยตาได้
4. ทางผิวหนัง เชื้อโรคหลายชนิดสามารถเข้าสู่ร่างกายทางบาดแผลได้ พยาธิหลายชนิดสามารถไชเข้าผ่านผิวหนังไปได้ พวกพยาธิภายนอกเช่น เห็บ หมัด เมื่อสุนัขสัมผัสกันก็สามารถจะออกจากตัวหนึ่งไปยังอีกตัวหนึ่งได้ รวมทั้งเห็บหมัด ยังสามารถนำเชื้อโปรโตซัวและริคเกตเซียได้
5. ทางอวัยวะสืบพันธุ์ การผสมพันธุ์ทำให้โรคบางโรคติดต่อกันได้ เช่น โรคแท้งติดต่อ (brucellosis) โรคติดเชื้อในอวัยวะเพศ

แนวทางป้องกัน

1. หลีกเลี่ยงการสัมผัสสัตว์ป่วย ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ควรทำความสะอาดมือ และเท้า รวมทั้งการเปลี่ยนชุด ก่อนที่จะไปสัมผัสกับสัตว์ปกติ พยายามอย่าให้สุนัขของเราติดต่อกับสุนัขป่วย หรือสุนัขที่ไม่ทราบประวัติ การมีคอกกักสุนัขเหมาะสำหรับฟาร์มสุนัขที่มีการซื้อขายสุนัขหรือนำไปผสมพันธุ์ นอกสถานที่ เมื่อซื้อเข้าหรือนำกลับมา ควรเก็บไว้ที่บริเวณกักสุนัขก่อนอย่างน้อยประมาณ 2 สัปดาห์ เมื่อแน่ใจว่าไม่ติดโรคจากภายนอกมาก็ปล่อยรวมฝูงได้ การที่สุนัขคลุกคลีกับสุนัข ตัวอื่นนั้นโอกาสติดเชื้อโรคเป็นได้ทุกทางทั้งปาก จมูก ตา ผิวหนัง อวัยวะสืบพันธุ์

2. ปรับปรุงสภาพคอกสัตว์ คอกจะต้องมีการระบายอากาศดี คอกที่อับชื้นมักทำให้สุนัขป่วยด้วยโรคทางระบบหายใจ คอกสุนัขควรจะต้องป้องกันยุงกัดสุนัขได้ (ยุงเป็นตัวนำพาซิหอนอนหัวใจ) บริเวณคอกสุนัขต้องมีการกำจัดหนู แมลงสาบ เห็บ เหา เพื่อให้สุนัขอยู่อย่างสบายขึ้น

3. น้ำสะอาดและอาหารที่มีคุณค่า สุนัขที่เลี้ยงแบบขังกรงไม่สามารถไปหาอาหารจากที่อื่นได้ ถ้าให้แค่ไหนก็ต้องกินแค่นั้น ถ้าคุณค่าทางอาหารไม่ดีพอ ก็จะทำให้เป็นโรคขาดอาหารได้ ภูมิคุ้มกันต่อโรคต่าง ๆ จะต่ำลงอย่างมาก ทำให้ป่วยง่าย มีปัญหาเรื่องการสืบพันธุ์ อาหารที่เหมาะสมกับสุนัขนั้น จะต้องเป็นอาหารที่มีความสมดุลของโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามิน เกลือแร่ต่าง ๆ เป็นอย่างดี จึงจะไม่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุนัข อาหารบางอย่างที่สุนัขชอบกินมาก ทำให้ป่วยง่าย มีปัญหาเรื่องการสืบพันธุ์ อาหารที่เหมาะสมกับสุนัขนั้น จะต้องเป็นอาหารที่มีความสมดุลของโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามิน เกลือแร่ ต่าง ๆ เป็นอย่างดี จึงจะไม่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุนัข อาหารบางอย่างที่สุนัขชอบกินมาก เช่นเนื้อ สุนัขก็ไม่สามารถกินเนื้อได้อย่างเดียว แล้วให้สามารถรักษาความสมดุลของร่างกายไว้ได้ ต้องกินอย่างอื่นด้วย ด้วยเหตุที่ว่า เนื้อสัตว์ขาดแร่ธาตุแคลเซียมซึ่งจำเป็นในหารสร้างแลบารูกระดูก สุนัขที่กินอาหารที่มีพลังงานมากเกินไปก็ได้แต่อ้วน และไม่แข็งแรง ดังนั้นพึงระลึกไว้เสมอว่า อาหารที่ดี คือ อาหารที่มีความสมดุลของสารอาหารที่เหมาะสมกับความต้องการของสุนัขเท่านั้น

4. การฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ตามโปรแกรม จริงอยู่ที่ว่าเราเข้มงวดกับการจัดการ อย่านำไปติดต่อกับสุนัขอื่น สามารถลดปัญหาเรื่องโรคติดต่อลงได้มาก แต่เชื้อโรคบางอย่างก็ยังมี

โอกาสที่จะติดต่อกับสุนัขได้ในบางโอกาส เช่นเมื่อต้องนำออกไปประกวด หรือผสมพันธุ์ หรือเพื่อจุดประสงค์อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลี้ยงสุนัขตามบ้าน เกือบจะห้ามไม่ให้สุนัขในบ้านติดต่อกับสุนัขนอกบ้านไม่ได้เลย สิ่งเหล่านี้สามารถแก้ไขได้โดยการฉีดวัคซีนป้องกันถึงแม้จะเป็นสุนัขที่ฟาร์มเองก็ตาม เชื่อโรคบางอย่างอาจจะติดต่อกันโดยพาหะอย่างอื่น เช่น หนู สามารถแพร่โรค leptospirosis ได้ ก็จำเป็นต้องฉีดวัคซีนด้วย ในประเทศไทย วัคซีนที่ฉีดในสุนัขเท่าที่มีอยู่ขณะนี้คือ

1. วัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า (rabies vaccine)
2. วัคซีนป้องกันไข้หัดสุนัข (distemper vaccine)
3. วัคซีนป้องกันโรคตับอักเสบ (hepatitis vaccine)
4. วัคซีนป้องกันโรคเลปโตสไปโรซีส (leptospirosis vaccine)
5. วัคซีนป้องกันโรค viral diarrhoea เป็นวัคซีนใหม่ เพิ่งใช้ไม่กี่เดือนมานี้
6. วัคซีนรวม ที่เพิ่มความสะดวกในการใช้งาน

การฉีดวัคซีนช่วยป้องกันโรคได้อย่างไร

สุนัขที่มีร่างกายสมบูรณ์ เมื่อได้รับวัคซีนที่เหมาะสมจะสามารถกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นมาในปริมาณที่พอเพียง หลังจากได้รับวัคซีนไปแล้วระยะหนึ่ง โดยทั่ว ๆ ไป ประมาณ 2 สัปดาห์ ภูมิคุ้มกันที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยสามารถคุ้มกันได้นานแค่ไหนนั้น มีข้อต้องพิจารณาหลายประการเกี่ยวกับตัวสุนัข

1. อายุของสุนัข สุนัขอายุน้อยเกินไป อวัยวะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันยังทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ในอีกกรณีหนึ่งแม่สุนัขที่ฉีดวัคซีนมาแล้วสามารถถ่ายทอดภูมิคุ้มกันมาที่ตัวของลูก และจะอยู่ในตัวลูกสุนัขระยะเวลาหนึ่ง

2. สุขภาพของสุนัขเอง เมื่อสุนัขได้รับวัคซีนแบบเดียวกัน สุนัขที่สมบูรณ์แข็งแรงสามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ดีกว่าสุนัขที่ขาดอาหารหรือป่วย

3. สุนัขนั้นเคยฉีดวัคซีนมาก่อนหรือไม่ สุนัขที่เคยได้รับวัคซีนมาก่อน เมื่อนำวัคซีนชนิดเดียวกันให้ซ้ำอีกในเวลาที่เหมาะสม เช่น 2-4 สัปดาห์ จะทำให้ภูมิคุ้มกันขึ้นสูงกว่าปกติมาก เนื่องมาจากร่างกายคุ้นเคยกับเชื้อวัคซีน (antigen) ชนิดนี้มาก่อน เมื่อได้รับมาอีกก็สามารถเกิดภูมิคุ้มกันได้สูง

4. การให้ยาบางชนิด เช่น พวก corticosteroid หรือ steroid ตัวอื่นจะไปลดการสร้างภูมิคุ้มกันของสุนัข

ในแง่ของวัคซีน

1. เป็นวัคซีนเชื้อเป็นหรือเชื้อตาย วัคซีนเชื้อตายมักจะกระตุ้นให้เกิดภูมิคุ้มกันต่ำกว่าวัคซีนเชื้อเป็น เพราะวัคซีนเชื้อตายเมื่อร่างกายได้รับเข้าไปแล้วไม่สามารถแบ่งตัวได้ จึงกระตุ้น

ร่างกายเพียงครั้งเดียว ทำให้ภูมิคุ้มกันที่เกิดขึ้นสูงในช่วงแรก แต่จะหมดไปเร็ว เพราะร่างกายมีการขับถ่ายอยู่ตลอดเวลา

2. วัคซีนนั้นใช้ adjuvant 0 อย่างไม่ วัคซีนบางอย่างใช้พวก oil adjuvant ทำให้คุณซึมยาก ทำให้กระตุ้นให้เกิดภูมิคุ้มกัน ได้นาน

3. การเก็บรักษาวัคซีนดีเพียงใด วัคซีนที่มีการเก็บรักษาไม่เหมาะสมจะเสื่อมสภาพ เมื่อนำมาใช้ก็ไม่ได้ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัคซีนเชื้อเป็น ซึ่งมักจะให้ เก็บในที่มือและเย็น เพื่อให้เชื้อมีชีวิตอยู่ตลอดเวลาที่กำหนด ถ้า ถูกความร้อนหรือแสงสว่างอาจทำให้เชื้ออ่อนกำลังจนถึงตาย

4. เครื่องมือที่ใช้ฉีดวัคซีน รวมทั้งวิธีการฉีด ต้องทำให้ถูกต้องตามแต่ละชนิดของวัคซีน การนำ syringe หรือ need le ร้อน ๆ มาฉีดวัคซีน ทำให้เชื้อวัคซีนตายได้

5. การถ่ายพยาธิทั้งภายนอก และ ภายใน เป็นประจำแม้จะเลี้ยงสุนัขดีเพียงใด การถ่ายพยาธิถือเป็นเรื่องจำเป็น เพราะมีพยาธิบางชนิดสามารถติดต่อจากแม่มาสู่ลูกได้ ตั้งแต่อยู่ในท้อง โดยผ่านทางรกหรือทางน้ำนมเช่น พวก toxocara canis สภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการเจริญของพยาธิคือ ชื้อและ อุณหภูมิเหมาะสมจะทำให้ไข่พยาธิเจริญได้ดี ต้องทำให้ที่สุนัขอยู่และบริเวณนั้นแห้ง พยาธิภายนอกเช่น เห็บ หมัด นอกจากจะก่อความรำคาญให้กับสุนัขแล้วยังกินเลือด นำโรคบางอย่างเช่น babesiosis โดยต้องอาบน้ำ และอาบน้ำยาให้เป็นประจำ เช่น ทุก 2 สัปดาห์ หรือทุกเดือน แล้วแต่สภาพการเลี้ยงของแต่ละแห่ง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	พันโท จำรัส วรรณวิไล
วัน เดือน ปี เกิด	29 กรกฎาคม 2508
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีศรีน่าน ปีการศึกษา 2526 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต โรงเรียนนายร้อยพระ จุลจอมเกล้า ปีการศึกษา 2531 สำเร็จการศึกษาระดับหลักสูตรเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ 76 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ปีการศึกษา 2540
ประวัติการทำงาน	นายทหารฝ่ายยุทธการและการฝึก กองพันรบพิเศษที่ 2 กรมรบพิเศษที่ 5 ปีงบประมาณ 2539 รองผู้บังคับกองพันรบพิเศษที่ 2 กรมรบพิเศษที่ 4 ปีงบประมาณ 2543 หัวหน้าแผนกควบคุม กองส่งกำลังบำรุง ศูนย์สงครามพิเศษ ปีงบประมาณ 2547

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved